

Orsós Jakab és az integráció¹ „Legyenek mindnyájan egy”

Az **integráció** (lat.) egységesülés – egyes részek egységesülése egy egészé – ellentéte a szegregációnak, elkülönítésnek. Ma heves vitákban csapnak össze oktatáskutatók, pedagógusok, cigánysággal foglalkozó szakemberek, jogvédők, hogy eldöntsék, megvalósítható-e, eredményes lehet-e a többség ill. a kisebbség (cigányság) gyermekeinek együttes nevelése, oktatása.

Hazánkban a hatvanas évek óta nagy „hagyománya” van a cigány gyermekek szegregált, elkülönített oktatásának. Cigányiskolákba, cigányosztályokba, „felzárkóztató” osztályokba, „C”-osztályokba, kiegészítőbe, speciális osztályokba, gyógypedagógiai osztályokba irányították a cigány gyermekek túlnyomó többségét. Ennek az elkülönített, alacsony szintű oktatásnak meg is lett az „eredménye”; a mai felnőtt cigány népesség legnagyobb része analfabéta, félanalfabéta, funkcionális analfabéta. Ide vezet a szegregálás, ami nem csupán külön, rossz minőségű iskolát, tantermet jelent, de csökkentett tananyagot(!), alacsony színvonalú oktatást, szaktárgyak (informatika, nyelvek), szaktanárok hiányát, s gyakran megfelelő képesítés nélküli, motiválatlan, a sorozatos kudarcoktól kiegézt pedagógusokat is jelent. (Épp ezért álságos a cigányság alacsony iskolázottságát, szakképzetlenségét és az ebből fakadó összes problémát az érintett kisebbségre hárítani; motiválatlannak, nemtörődömnek, képzésre alkalmatlannak minősítve őket).

A cigányság „felemelkedése” elsősorban a jó minőségű oktatáson keresztül valósulhat meg, hisz így megszakadhatna az ördögi kör: alacsony iskolázottság -> szakképzetlenség-> munkanélküliség ill, alacsony presztízsű, egészségtelen munka -> mélyszegénység (lakhatási, egészségügyi, szocializációs problémák) -> **s mindez folytatódik a következő generációkban.**

Ma ott tartunk, hogy a roma/cigány gyermekek 80%-a ugyan elvégzi az általános iskolát (legkésőbb 18 éves korig), de csak 20%-uk kerül középiskolába, s érettségit kevesebb, mint 10%-uk szerez. A felsőoktatásban tanuló hallgatóknak csupán 2 %-a roma származású.

Sajnos, az utóbbi években, évtizedekben a szegregált oktatás mértéke nem csökken, még fokozódik is. A legutóbbi, 2006. évi kutatási adatok szerint ma Magyarországon legalább 180 cigány többségű általános iskola, közel 1200 homogén cigány osztály (80-as évek elején 150 volt) működik. A cigány gyermekek egyharmada szélsőségesen elkülönített körülmények között tanul. 2004-ben 799 homogén cigány gyógypedagógiai osztály volt az országban.

S hogy hova vezet ez? Egyre növekvő, láthatóvá váló feszültséghez. Az oktatási szegregáció (s az elkülönítés minden más formája is) ugyanis az esélyegyenlőtlenség „melegágya”; felerősíti a társadalom polarizálódását, egyre magasabb falat emel a többség és a kisebbség közé, megakadályozza, hogy a cigány gyermekek sikeres és eredményes iskolai pályát fussanak be, piacképes szakmához jussanak, bekerülve a felsőoktatásba erősítsék a vékony cigány értelmiségi réteget, „húzóerőt” jelentsenek saját népüknek, s tevékenyen, alkotó módon elfoglalhassák helyüket a társadalomban.

Az integrált oktatás nem „ördögfióka” (néhányan liberális veszedelmet látnak benne), meghatározott módszerei, kidolgozott programjai vannak, miképp lehet együtt tanítani, nevelni eltérően szocializálódott, vagy eltérő anyanyelvű, kultúrájú gyermekeket. Ezeket a módszereket el kell sajátítani, sok helyen már sikeresen is alkalmazzák. Ez a jövő útja; multikulturális oktatás, nevelés, amihez persze feltétlenül hozzátartozik az a szemlélet, amely a kisebbség kultúráját is igazi értéknek, kincsnek tekinti, ami sokféleképpen gazdagíthatja a többségi társadalom életét, kultúráját is.

¹ Megjelent: Új Ember LXIV.évf. 7.sz. 2008. február 17.

Jézus utolsó vacsoránál elmondott szavait: „Legyenek mindnyájan egy”, ugyan az ökumenizmus jelszavának tartjuk, de talán megpróbálhatnánk az évszázadok óta köztünk élő cigánysággal való kapcsolatunkra is kiterjeszteni.

Az integráció értelmét és lényegét mindennél szebben fogalmazza meg Orsós Jakab író és fafaragó népművész, beás cigányember önéletrajzi vallomásaiban: „...egy napon azt mondta a tanító. Te, Jóska, két hete figyellek titeket, ti nem esztek semmit. Hát itt nem, tanító úr, csak este. Otthon. És napközben nem is szeretnétek enni? Dehogynem szeretnénk. De mennyire hogy szeretnénk!

Erre a tanító úr, tudod, mit csinált? Rábízta a gyerekeket, képzeld el, a vigyázóra, végigjárta a falut, és minden gyereknek szerzett két családot. Egyik nap az egyiknél voltunk vendégek délben, másik nap a másiknál. Amíg csak abba az iskolába jártunk. Több mint öt éven át!

Nekem egy sváb és egy zsidó család jutott. A Hirschleréknek volt egy fiúk is, a Pityu, az – képzeld el! – a napokban felhívott telefonon. Hallotta, hogy élek – biztosan a tévében látott -, s kíváncsi volt rá, hogy mi van velem. Majdnem hetven év után!

Na most, kérlek szépen...Ebédre mentünk. De nem ám a macska táljából adtak enni, hiszen a mester - a tanító - kérte meg őket, akit nagyon tiszteltek- volt is miért!-, hanem a diófa asztalhoz ültettek. Az asztal gyönyörű, illatos szóttessel volt leterítve, ott gőzölgött a tejfeles bableves, meg a jó diós meg mákos mácsi, érted? Úgy éreztem, egy csodás tündérvilágba csöppentem bele. Leültettek, megmutatták, hogyan kell a levesből merni, hogyan kell szelni a kenyeret, kést meg villát hogyan kell használni. Mindent megmutattak. De olyan tapintattal, hogy nem éreztem egy percig sem szégyenkezést....Ott, azokban a tiszta lakásokban, azoknak az ételeknek az illatából, azokból az emberekből sugárzó emberségből kialakult bennem egy olyan szép iránti igény, ami az egész életemen végigkísért. Amíg ott étkeztünk velük az asztalnál, az a két család, valamit mondott nekünk. Érted? Valami biztatást. Valami nyugtatást, hogy ne érezzük másoknál kisebbnek magunkat, érted? Valami olyan erőt adtak nekünk, épp abban a korban, amikor a gyermekek fogékonyak. Öt évig voltunk vendégek a gazdánál, de aztán elhagyta a törzsünk azt a helyet. ... Az élet ugyanúgy folyt, ahogyan régen. De mi, harmincan, már nem voltunk ugyanazok”. (Részlet *Juhász Júlia: Találkoztam boldoguló cigányokkal is* című könyvéből).